

Postavenie prokuratúry vo vybraných štátoch európskej únie

Alman Tomáš · Humanitné vedy

03.11.2014

Prokuratúra predstavuje jeden z najpremenlivejších a zároveň najčastejšie pertraktovaných inštitútov v právnej teórii. Tieto atribúty si prokuratúra vyslúžila v nejednoznačnosti zaradenia v systéme verejnej moci a v otázke, v akom rozsahu a v smere má byť profilovaná jej pôsobnosť. Premennivosť je evidentná už z množstvá kritérií, na základe ktorých môžeme klasifikovať a špecifikovať osobitné modely prokuratúry.

Bez ohľadu na toto konštatovanie, prokuratúra nepochybne predstavuje významnú verejnomocenskú inštitúciu v oblasti vyvodzovania právnej zodpovednosti a ochrany práv a právom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb, ale v neposlednom rade i štátu. Cieľom príspevku je prostredníctvom analýzy existujúcich modelov prokuratúry poukázať na postavenie, právnu reguláciu a vzájomné vzťahy prokuratúry s ostatnými najvyššími štátnymi orgánmi v štáte vo vybraných štátoch Európskej únie. Vychádzajúc z nami získaných záverov sa následne pokúsime potvrdiť jej nespochybniteľné miesto v oblasti ochrany práva.

Modely prokuratúry

V procese historického vývoja inštitútu prokuratúry sa vyvinuli dva základné a svojou podstatou špecifické modely. Ide o klasifikáciu prokuratúry podľa kritéria rozsahu pôsobnosti na model germánsky a románsky. Čo sa týka ďalších klasifikácií, všetky nachádzajú svoj základ vo vyššie spomínanom členení. Aj napriek rôznorodosti modelov je poslanie prokuratúry nemenné. Poslanie spočíva v ochrane zákonnosti, čím sa priamo prispieva k bezporuchovému chodu štátu i samotnej spoločnosti. Odchýlky od pôvodnej klasifikácie vznikajú z dôvodu špecifik miestnych podmienok, historických udalostí či príslušnosti ku konkrétnemu typu právnej kultúry.

Prokuratúry sa od seba líšia nielen pomenovaním, štruktúrou, ale najmä rozsahom kontrolovaných záležitostí, spadajúcich do ich kompetencie. S existenciou viacerých typov prokuratúry zároveň vyvstáva otázka ich zadelenia v systéme verejnej moci, rovnako ako nezávislosti, respektíve podriadenosti prokuratúry pod iný subjekt v klasickej štruktúre moci v štáte. Vychádzajúc zo samotných názvov románskeho a germánskeho modelu vyplýva, že tieto typy prokuratúr hľadajú svoj pôvod v iných, historicky daných systémoch. Aj v rámci tohto členenia vychádzame výlučne z podmienok kontinentálneho typu právnej kultúry a z už reálne existujúceho

demokratického režimu.

Prvým, a zároveň historicky starším, je model románsky. Ten je charakteristický stanovením kompetencií v širšom meradle. Agendu prokuratúry tu tvorí nielen oblasť trestného konania, ale aj dohľad a kontrola verejného záujmu v rámci činnosti subjektov verejnej správy. Takto zoširoka vymedzená právomoc v sebe nesie požiadavku obširneho vyjadrenia garancie nezávislosti inštitútu prokuratúry. Tento predpoklad je v praxi spravidla splnený, no v každej krajine v inom rozsahu. Vo všeobecnom ohľade je prokuratúra porovnateľná so súdmi. Podobnosť nachádzame aj v rámci inštitútu nezávislosti. Druhým systémom prokuratúry je model germánsky.

Prokurátor tu vystupuje výlučne v pozícii verejného žalobcu respektíve štátneho zástupcu, a to len v rámci agendy trestných konaní. V zmysle takto konštituovanej pozície, prokuratúra v germánskom modeli nesie pomenovania verejná žaloba či štátne zastupiteľstvo. Aj na základe takéhoto postavenia nie je prokuratúre dôkladne vymedzená nezávislosť ako v predchádzajúcom režime. Spravidla nejde ani o orgány *sui generis*, prokuratúra je vo väčšine prípadov včlenená do výkonnej moci v štáte. So zovšeobecnením môžeme konštatovať, že prokuratúra neplní úlohu ochrany práva, ale ide skôr o subjekt verejnej politiky. (SVÁK, CIBULKA, 2009, s. 762).

Priamo nadväzujúc na tieto dva modely, prokuratúry kontinentálneho typu môžeme ďalej členiť na tzv. francúzsky, nemecký a sovietsky model. Táto klasifikácia zohľadňuje kritérium vzťahu k jednotlivým zložkám moci v štáte a agendy, ktorá spadá do ich kompetencie. V rámci posledného spomínaného typu prokuratúry, v praxi sa zastáva názor, že ide už o prekonaný model členenia prokuratúr. Toto tvrdenie vychádza z neopodstatnenosti charakterizovania sovietskeho typu, pretože pádom železnej opony a procesom demokratizácie tento model reálne prestáva existovať (HOFFMANN, 2010, s. 21).

Francúzsky model prokuratúry plní úlohy štátnej kontroly, pričom jeho hlavnou náplňou práce je dohľad nad zákonným chodom spoločnosti a dodržiavanie právnych noriem. Prokuratúra všeobecne nechráni len záujmy štátu, ale zameriava sa aj na ochranu základných princípov, na ktorých je vybudovaný celý právny systém. Prokuratúra je orgánom plniacim funkcie v trestnom konaní a pri výkone trestu, subsidiárne za určitých podmienok v oblasti občianskoprávnej. Posledným dôležitým znakom, ktorý stojí za mienku, je jej zodpovednostný vzťah voči osobe ministra spravodlivosti (REBRO, BLAHO, 1991, s. 367-373).

Druhým typom je tzv. nemecký model. V tomto systéme má prokuratúra presne vymedzené miesto. Má sa za to, že prokuratúra plní úlohy v oblasti trestného stíhania a v inštitúte štátnej obžaloby na súde. V celom konaní má prokuratúra rovnocenné postavenie, avšak nezískava právomoc určitým oprávneným spôsobom zasahovať do činnosti súdu. Oblasť výkonu trestu je v tomto modeli úplne vynechaná, a to aj napriek tomu, že má prokuratúra významné postavenie v rámci samotného trestného stíhania. V prípade závislosti prokuratúry od určitej zložky verejnej moci, aj tu je spravidla vyvodený vzťah voči ministrovi spravodlivosti (HOFFMANN, 2010, s. 21).

Posledným modelom v rámci danej klasifikácie je tzv. sovietsky model. Ako už bolo spomínané, ide o historicky prekonaný typ. Zo svojich pôvodných kompetencií plní

prokuratúra v štátoch praktizujúcich tento typ už len minimum úloh. Tento model vzniká po druhej svetovej vojne a za výrazného vplyvu bývalého Sovietskeho zväzu. Počiatky nachádzame už v cárskom Rusku, ktoré si za vzor zobralo napoleónske Francúzsko. Tento model vo svojom obsahu okrem iného zahŕňa aj netrestnú oblasť, a tým sa stáva veľmi významným subjektom na štátnej úrovni. Najpodstatnejšou zložkou vyčlenenej agendy je stráženie zákonnosti v štáte a socialistickej spoločnosti. S určitou dávkou zovšeobecnenia konštatujeme, že prokuratúra v tomto období nahrádza nerealizujúce sa správne a ústavné súdnictvo (TÓTHOVÁ, 2009, s. 135-136).

Kritérium vzťahu a celkového postavenia voči klasickej štruktúre orgánov verejnej moci je predmetom ďalšej osobitnej klasifikácie. Má sa tu na mysli ich zadelenie v mechanizme delby moci v štáte na moc zákonodarnú, výkonnú a súdnu. Je však potrebné konštatovať, že právna prax priniesla aj mnohé výnimky, ktoré sa striktné nezaradili medzi jednotlivé zložky moci a preberajú na seba prívlastok orgánov sui generis, teda orgánov osobitného druhu. Toto kritérium je pre zatriedenie prokuratúry veľmi dôležité, hlavne z hľadiska samotnej podstaty delby moci v štáte. S myšlienkou delby moci sa po prvýkrát stretávame v diele Charlesa Montesquieho, Duch zákonov, ktoré vznáša túto požiadavku pre vtedajšie pomery. Zmyslom delenia moci je ustanovenie nezávislosti a samostatnosti jednotlivých zložiek moci. Tým by sa mala výrazne obmedziť koncentrácia moci a vybudovať by sa systém brzd a protiváh medzi danými úrovňami (HOFFMANN, 2010, s. 19).

Na základe vyššie spomínaného znaku a s ohľadom na ich pôvod v klasifikácii na model románsky a germánsky, poznáme v súčasnosti tieto tri modely prokuratúry:

1. prokuratúry tzv. francúzskeho typu, ktoré sú priamo podriadené ministrovi spravodlivosti, čím sú súčasťou výkonnej moci (napr. prokuratúry vo Francúzsku, Poľsku či v Českej republike),
2. prokuratúry, ktoré nie sú žiadnym spôsobom naviazané na výkonnú moc v štáte, avšak svoju zodpovednosť vyvodzujú tamojšiemu zákonodarnému zboru (napr. Maďarsko, Macedónsko, ale aj Slovenská republika),
3. prokuratúry, ktoré priamo nadväzujú na súdnu moc, respektíve sú jej organizačnou zložkou (napr. Bulharsko, Taliansko, Holandsko a pod.) (FILIP, SVATOŇ, ZIMEK, 2004, s. 232).

Na základe uvedeného, vzťah orgánov prokuratúry s jednotlivými zložkami verejnej moci v štáte je dosť diferencovaný. S určitou dávkou zovšeobecnenia však môžeme špecifikovať niekoľko základných väzieb, ktoré vyjadrujú interakciu medzi týmito subjektmi. V prvom rade ide o priamy a zároveň podriadený vzťah prokuratúry voči orgánu zákonodarnej moci. Tento zodpovednostný vzťah sa spravidla konkretizuje a personifikuje aj v osobe generálneho prokurátora, ktorý priamo patrí pod kontrolu a dozor zákonodarného zboru.

S ohľadom na vzťah prokuratúry a predstaviteľov exekutívy sa v tomto prípade v praxi vyprofilovali užšie a prepracovanejšie väzby. Prokuratúry sú často pevnou súčasťou výkonnej moci. Zástupca exekutívy zvykne stáť na vrchole štruktúry predstaviteľov prokuratúry, pričom má aj menovacie a odvolacie právomoci. Výkonná moc má disciplinárnu právomoc, kontroluje samotný výkon ochrany zákonnosti, vydáva inštrukcie a pokyny. Prostredníctvom posledne spomínaných nástrojov výkonná moc

riadi prokuratúru vo sfére správy, výnimočne aj v iných oblastiach (FENYK, 2003, s. 5).

V rámci vzťahu k poslednej zložke klasickej štruktúry moci v štáte, prokuratúra vykazuje dva typy spolupráce a zodpovednostného vzťahu. Na jednej strane sú prokuratúry integrálnou súčasťou súdnej moci, čím majú identické funkčné vymedzenie. Súdny a prokuratúra majú rovnaké postavenie v rámci disciplinárnej zodpovednosti a zabezpečenia voči zásahom zo strany iných orgánov verejnej moci. Druhou praktickou verziou je stav, kedy súdy a prokuratúra netvoria jeden integrálny celok, výnimku tvorí spomínaný disciplinárny rozmer (FENYK, 2003, s. 5).

Osobitný vzťah má prokuratúra s orgánmi polície. Okrem toho, že polícia zabezpečuje verejný poriadok, chráni osoby a majetok, vyšetroje trestnú činnosť, chráni ústavných činiteľov, polícia je v niektorých štátoch oprávnená podávať žalobu na súde. Spomínanými kompetenciami je tak vyjadrená úzka spätosť a nadväznosť v činnosti polície a prokuratúr (FILIP, SVATOŇ, ZIMEK, 2004, s. 232). Klasifikovať prokuratúry je možné aj na základe ich formálneho vyjadrenia v niektorom z druhov prameňov práva. Na základe ústavnoprávneho vymedzenia tak prokuratúry členíme na:

- prokuratúry, ktoré svoj právny základ nachádzajú priamo v ústave, špeciálne v časti týkajúcej sa súdnej moci (napríklad Taliansko v čl. 112, Belgicko v čl. 153, Francúzsko v čl. 64, Španielsko v čl. 124, Holandsko v čl. 117),
- prokuratúra má pozíciu orgánu sui generis (Portugalsko v čl. 219 - 220, Írsko v čl. 30, Švédsko v kapitole 11, čl. 6),
- prokuratúry, ktoré nie sú zakotvené v žiadnom ústavnom dokumente (napríklad je tomu tak vo Veľkej Británii, Nemecku, Rakúsku, Dánsku či Fínsku) (FENYK, 2003, s. 4).

Systemy prokuratúry v európe

Talianska prokuratúra je integrálnou súčasťou moci súdnej. Ide o decentralizovanú sústavu garantujúcu svoju vnútornú a vonkajšiu nezávislosť. Zaujímavá je pozícia Generálneho verejného žalobcu, ktorý aj napriek najvyššiemu postaveniu v danej hierarchii, nemá nástroje na ovplyvňovanie prokurátorov na nižších stupňoch. Každá inštrukcia smerovaná zhora na nižšiu úroveň nie je právne záväzná, má znaky odporúčania a je výsledkom výkonu dozoru. Prokuratúra je ústavne vymedzená, čím je jej pripísaná dôležitá pozícia v rámci orgánov verejnej moci (FILIP, SVATOŇ, ZIMEK, 2004, s. 230).

V Belgicku je prokuratúra zaradená do zložky súdnej moci. Okrem toho prokuratúra vykonáva aj niektoré úlohy v oblasti exekutívy, čím tento orgán vytvára premostenie týchto dvoch zložiek verejnej moci. Špecifikum prokuratúry v Belgicku spočíva v procese možného prechodu z funkcie prokurátora do pozície sudcu. Belgická prokuratúra sa po novele ústavy z roku 1998 stáva nezávislou od ministra spravodlivosti. Prijatie tejto novely malo za následok stratu akejkoľvek možnosti ministra spravodlivosti vstupovať do trestného stíhania (STRASSER, 2002, s. 1315-1316).

Francúzska prokuratúra je rovnako ako predchádzajúce systémy zaradená do súdnej moci. Popritom je tu viditeľný prienik aj s mocou výkonnou. Toto konštatovanie vyplýva

z usmerňovacej právomoci ministra spravodlivosti voči prokuratúre. Výpočet pokynov, ktoré môže minister nariadiť je dosť široký, vylúčené sú len negatívne príkazy, inštrukcie na zastavenie trestného stíhania vo veci. Aj tu je viditeľný prvok funkčnej a kariérnej blízkosti postu prokurátora a sudcu. Francúzska prokuratúra má rozsiahle oprávnenia aj v oblasti netrestnej, čím voči iným krajinám naberajú na špecifickej pozícii (HOFFMANN, 2010, s. 23-24).

Španielska prokuratúra si prešla mnohými zmenami, a to hlavne na základe častých politických zmien a zásadného vplyvu politických kríz na jej výkon. Prokuratúra je aj tu súčasťou moci súdnej, no s výrazne vymedzenou nezávislosťou. Vyplývajúc z Ústavy Španielska, prokuratúra ochraňuje zákonnosť, verejný záujem a práva osôb, dohliada nad dodržiavaním zákonov v rámci súdneho konania a vo všeobecnosti má doceliť dosiahnutie spokojnosti v spoločnosti. Vzhľadom na to, že Španielsko je konštitučná monarchia, kráľ dostáva právomoc menovania Generálneho verejného žalobcu. Tak koná na návrh vlády a so súhlasom Najvyššej justičnej rady. Ako už bolo spomínané, prokuratúra má autonómne postavenie vo svojom rozhodovaní, subsidiárny poradný hlas tu má Rada verejných žalobcov. Španielska prokuratúra pôsobí tak v oblasti trestného stíhania, ako aj v civilných konaniach. Má právo podať návrh o vyslovenie nesúladu právnych predpisov Ústavnému súdu (TÓTHOVÁ, 2009, s. 330).

Švédska prokuratúra má postavenie orgánu sui generis, čiže ide o subjekt s osobitným postavením. Celá štruktúra švédskej prokuratúry je vybudovaná na princípoch centralizmu a hierarchie. Na čele stojí generálny štátny zástupca, ktorého do funkcie menuje a následne aj odvoláva tamojšia vláda. Právomoc vydávať pokyny a inštrukcie voči prokurátorom na nižších úrovniach má len všeobecnú rovinu, nie právne záväznú (FENYK, 2003, s. 452).

Írsky úrad verejnej žaloby má podobné postavenie ako v predchádzajúcej krajine. Aj tu tento orgán naberá znaky subjektu, ktorý má špecifickú pozíciu a nedá sa zaradiť ani pod jednu zložku verejnej moci v štáte. Na čele hierarchie stojí generálny štátny zástupca, ktorý má ústavne vymedzenú nezávislosť. Jeho právomoc siaha až do oblasti exekutívy, kde plní poradné úlohy voči vláde. Určitým špecifikom je existencia postu riaditeľa verejnej obžaloby, ktorý vznikol na odstránenie diskusí, výhrad a pochybností o nezávislosti spomínaného generálneho verejného žalobcu. Preto sa obžalovacia úloha presúva práve na tento novovzniknutý úrad. Okrem iného, do jeho kompetencie spadá aj kontrola súdnych rozhodnutí, čím sa z neho stáva výrazný predstaviteľ ochrany zákonnosti (STRASSER, 2003, s. 1324-1325).

Prokuratúra v Portugalsku má niekoľko podobných črt ako napríklad prokuratúra Slovenskej republiky. Vychádzajúc z portugalskej ústavy, a konkrétne z čl. 219, prokuratúra chráni práva a záujmy určené v zákonoch. Podobnosť so slovenským systémom prokuratúry je v hierarchickom postavení jednotlivých prokurátorov. Vzorovým príkladom je zodpovednostný vzťah prokurátorov voči prokurátorovi na najvyššom stupni. Okrem oblasti trestnej, má portugalské štátne zastupiteľstvo dosah v niektorých ohľadoch aj na oblasť verejnej správy, špeciálne územnú samosprávu (DRGONEC, 2012, s. 1547).

Špecifické postavenie v rámci kontinentálneho typu právnej kultúry má nemecký model štátneho zastupiteľstva. Odlišnosť vychádza hlavne z jeho historicky premenlivej

pozície, ktorú zaujímal. V prvopočiatkoch mal tento inštitút znaky výkonnej moci, neskôr sa mu pripisuje charakteristika typická pre orgány v oblasti justície. Dnes je tento subjekt definovaný ako orgán právnej ochrany. Štruktúra štátnych zastupiteľstiev kopíruje existujúci systém spolkového súdnictva. Z posledne spomínaného vyplýva aj blízkosť funkcie štátneho zástupcu a sudcu, ktorí môžu bez veľkých kariérnych obmedzení prechádzať z jednej pozície do druhej. Celý systém verejnej žaloby podlieha dôkladnej kontrole spolkových ministerstiev spravodlivosti, ktoré okrem iného pôsobia na ich výkon aj prostredníctvom inštrukcií a interných nariadení. Z praxe však vyplýva, že tento druh pokynov sa využíva len v minimálnej miere. Určitým nedostatkom, ktorý v právnej vede vyvoláva diskusie, je absencia ústavného vymedzenia tohto inštitútu (HOFFMANN, 2010, s. 24-25).

Priamo nadväzujúc na predchádzajúcu krajinu, ani v Dánsku nie je úrad verejnej žaloby ústavne zakotvený. Na vrchole celej hierarchie dánskej prokuratúry stojí riaditeľ verejnej obžaloby, ktorý vyvodzuje svoju zodpovednosť ministrom spravodlivosti. Na ovplyvnenie výkonu verejnej žaloby má táto osoba niekoľko nástrojov. Medzi tie najvýznamnejšie patria pokyny záväzného charakteru, a to vo svojej pozitívnej i negatívnej podstate. Ak v praxi vzniknú určité pochybnosti a omyly, minister za to vyvodzuje osobnú zodpovednosť. Vzhľadom na vyspelosť a politickú kultúru Dánska, sa tento právny inštitút reálne nevyužíva (FENYK, 2003, s. 413).

Zaujímavý systém prokuratúry predstavuje model existujúci v rámci Veľkej Británie. Špecifickosť vychádza najmä z rozdielnosti právnych úprav v jednotlivých štátoch Britských ostrovov. Aj na základe uvedeného sa v nasledujúcom výklade zameriavame na systém prokuratúry v Anglicku a vo Walese. Tento model sa vyznačuje značnou komplikovanosťou, a to najmä z hľadiska výpočtu subjektov, ktoré sú oprávnené podať obžalobu v trestnej konaní. Právo je prisúdené nielen orgánom kráľovskej žaloby, ale aj rôznym colným, daňovým a špeciálnym úradom. Okrem spomenutých je táto právomoc daná aj fyzickým a právnickým osobám, avšak v oblasti deliktov súkromnoprávneho charakteru.

Najvýznamnejším predstaviteľom celej štruktúry je Kráľovská služba verejnej žaloby, ktorá vznikla v roku 1986. Na čele tohto úradu stojí riaditeľ verejnej žaloby, ktorého do funkcie menuje generálny žalobca. Táto osoba je zároveň členom parlamentu, pričom je do tejto funkcie menovaný kráľovnou na návrh predsedu vlády. Okrem spomínanej právomoci navrhovať kandidáta na generálneho žalobcu, vláda ako vrcholný predstaviteľ exekutívy nemá priamy dosah na činnosť orgánov verejnej žaloby. Negatívom celého systému je nedostatočná a sčasti mätúca právna úprava vzťahov medzi konkrétnymi zložkami úradu. Okrem vágnych ustanovení tento neprehľadný stav zvýrazňujú právne obyčaje, ktoré vznikajú ktoré v tejto oblasti vznikajú. Z nášho pohľadu sa ako vhodné riešenie javí ústavné vymedzenie tohto inštitútu, ktorý by umožnil predchádzať niektorým konfliktným situáciám (STRASSER, 2003, s. 1323-1324).

Záver

V zmysle nami stanoveného cieľa, a teda v súvislosti s úmyslom poukázať na význam a osobitosti inštitútu prokuratúry cez analýzu postavenia, právnej úpravy a jej vzťahov so zvyšnými zložkami verejnej moci, dospeli sme k niekoľkým záverom. Je zřejmé, že

prokuratúra nadobúda v európskych krajinách rôzne špecifiká. Vo všeobecnosti o nich môžeme konštatovať, že ide spravidla o funkčné orgány, ktoré plnia neodmysliteľnú úlohu v rámci predmetu svojej činnosti. Jednotlivé modely závisia nielen od typu právnej kultúry, ale aj od historického vývoja celej spoločnosti. Ako už bolo spomenuté, prokuratúry sa nelíšia len vo formálnom právnom vyjadrení, postavením v rámci subjektov verejnej moci, ale aj pôsobnosťou, ktorú vykonávajú.

Nemožno súhlasiť s názorom niektorých právnych teoretikov, ktorí pôsobnosť prokuratúry v netrestnej oblasti prisudzujú výlučne postsocialistickým krajinám. S obdobnými prvkami sa môžeme stretnúť aj v krajinách, ako Belgicko, Chorvátsko, Monako, Holandsko, Portugalsko či Španielsko. Z globálneho aspektu a zahrňujúc všetky atribúty, ktoré sú imanentnou súčasťou predmetného inštitútu, prokuratúra zohráva v oblasti ochrany práva jednu z kľúčových úloh, čím jednoznačným spôsobom vyvracia negatívne ladené diskusie, subsidiárne vyvodzuje požiadavku náležitej pozornosti zo strany kompetentných štátnych orgánov.

Zoznam použitej literatúry

1. DRGONEC, J. Ústava Slovenskej republiky - Komentár. 3. vyd. Šamorín: Heuréka, 2012. 1620 s. ISBN 80-89122-73-8.
2. FENYK, J. Vademecum státního zástupce. 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2003. 521 s. ISBN 80-86395-80-4.
3. FILIP, J. - SVATOŇ, J. - ZIMEK, J. Základy státovědy. 3. opravené a skrátené vydanie. Brno: Masarykova univerzita v Brne, 2004. 266. ISBN 80-210-3023-2.
4. HOFFMANN, M. Prokuratúra SR - orgán ochrany práva. 1. vyd. Bratislava: Eurokódex, 2010. 128 s. ISBN 978-80-89447-30-5.
5. REBRO, K. - BLAHO, P. Rímske práv. 1. vyd. Bratislava: Obzor, 1991. 429 s. ISBN 8021501588. s. 205-211.
6. STRASSER, G. Samostatnosť štátneho zastupiteľstva z európskeho pohľadu. In Justičná revue. 2002, roč. 54, č. 11, s. 1311-1327.
7. SVÁK, J. - CIBULKA, L. Ústavné právo Slovenskej republiky. 3. rozšírené vyd. Žilina: Bratislavská vysoká škola práva Eurokódex, 2009. 1072 s. ISBN 978-80-89363-33-9.
8. TÓTHOVÁ, M. Podstata a vývoj inštitútu verejnej obžaloby a prokuratúry v kontinentálnom type právnej kultúry. In Ústava Slovenskej republiky a jej uplatňovanie v legislatívnej a právno-aplikačnej praxi : zborník príspevkov z vedeckého seminára: Zborník príspevkov. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2009. ISBN 9788070977514, s. 128-138.
9. TÓTHOVÁ, M. Ústavný systém Slovenskej republiky. In Ústavný systém Slovenskej republiky (doterajší vývoj, aktuálny stav, perspektívy). Košice : Právnická fakulta, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2009. ISBN 978-80-7097-777-4, 320-337.